

INFORMATIEBLAD

005 BURGERLIJKE STAND

Met de akten burgerlijke stand worden de akten bedoeld die door de ambtenaren van de bureaus Burgerlijke Stand zijn opgemaakt. Het betreft alle geboorten, huwelijken (en scheidingen) en overlijdens die in een gemeente plaatsvinden. Elke gemeente in Nederland heeft een eigen bureau Burgerlijke Stand. De Burgerlijke Stand is in Nederland gaandeweg in het jaar 1811 ingevoerd, in de provincie Limburg al vanaf 1796. Wat de Burgerlijke Stand is en hoe u de akten kunt gebruiken, leest u in dit informatieblad.

1. Wat zijn akten Burgerlijke Stand?
2. Welke gegevens vindt u in de akten Burgerlijke Stand?
3. Openbaarheid
4. Zoeken op de website
5. Huwelijkse Bijlagen
6. Toegangen op de akten Burgerlijke Stand
7. Valkuilen bij het onderzoek
8. Literatuur en websites

1. Wat zijn akten Burgerlijke Stand?

Voor voorouderonderzoek zijn de akten Burgerlijke Stand de meest gebruikte bron. Aangezien de aangifte van geboorte, huwelijk en overlijden sinds 1811 verplicht is, is het tevens de meest complete en betrouwbare bron voor voorouderonderzoek in de 19e en 20e eeuw. De akten worden in tweevoud opgemaakt. Eén exemplaar blijft bij de betreffende gemeente, het andere exemplaar gaat naar de arrondissementsrechtbank. In een later stadium draagt de rechtbank de akten over aan het Rijksarchief waartoe de gemeente behoort. Voor het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers is dat het Gelders Archief te Arnhem.

Naast de akten van geboorte, huwelijk en overlijden behoren ook de volgende bescheiden tot de archieven van de Burgerlijke Stand:

- Registers van naamsaanneming. Vanaf de invoering van de Burgerlijke Stand was het verplicht een vaste achternaam aan te nemen. Deze stukken dateren vaak uit 1812/1813.
- Bijlagen bij de huwelijksakten (huwelijksbijlagen). Zie kopje 5: Huwelijkse Bijlagen.

2. Welke gegevens vindt u in de akten Burgerlijke Stand?

Gegevens in de geboorteakten:

- Datum en plaats van aangifte.
- Achternaam, alle voornamen en het geslacht van het kind.
- Datum, tijdstip en plaats van geboorte van het kind.
- Naam, beroep en woonplaats van de moeder.
- Naam, leeftijd, beroep en woonplaats van de aangever (dit is meestal de vader).
- Naam, leeftijd, beroep en woonplaats van twee getuigen (tot 1934).
- Een akte van een buitenechtelijk kind bevat meestal alleen de gegevens van de moeder. Als de moeder naderhand trouwde, werd het kind vaak door de echtgenoot erkend. Deze wettiging werd meestal in de kantlijn vermeld.

Gegevens in de huwelijksakten:

- Datum en plaats van de huwelijksvoltrekking.
- Naam, leeftijd, beroep, geboorte- en woonplaats van bruid en bruidegom.
- Naam, beroep en woonplaats van de wederzijdse ouders. Ook overleden ouders worden vermeld.
- Naam, leeftijd en beroep van getuigen.
- Data van openbare afkondingen.
- Echtscheiding of nietigverklaring door de arrondissementsrechtbank wordt in de kantlijn bij de akte vermeld. Dat geldt niet voor scheiding van tafel en bed.
- Om te kunnen trouwen moesten bruid en bruidegom een aantal documenten inleveren, de zogenoemde huwelijksbijlagen. Er bestaan wel dertig soorten bijlagen, maar meestal beperkt het aantal documenten zich tot een veel kleiner aantal. Zie ook kopje 5: Huwelijks Bijlagen.

Gegevens in de overlijdensakten:

- Datum en plaats van aangifte.
- Naam, leeftijd, beroep, geboorte- en woonplaats van de overledene.
- Datum, tijdstip en woonplaats of adres van de overledene.
- Naam, leeftijd, beroep en woonplaats van de aangevers.
- Naam van de eventuele huwelijkspartner.
- Naam en beroep van de ouders.

3. Openbaarheid

Om de privacy van nog levende personen te beschermen, gelden voor geheel Nederland de volgende afspraken over de openbaarheid van de akten:

- Akten van geboorte zijn openbaar na 100 jaar.
- Akten van huwelijk (en de bijlagen) zijn openbaar na 75 jaar.
- Akten van overlijden zijn openbaar na 50 jaar.

Een afschrift van een niet-openbare akte kunt u, tegen betaling, aanvragen bij de afdeling Burgerlijke Stand van de betreffende gemeente.

4. Zoeken op de website

Sinds 2015 staan de akten van de burgerlijke stand op onze website. Originele akten worden slechts bij uitzondering ter inzage gegeven, bijvoorbeeld als een scan ontbreekt of erg slecht leesbaar is, dit ter beoordeling van de studiezaalmedewerk(st)er.

Op onze website gaat u naar de zoekbalk bovenaan (boven de 6 rode zoekblokken). In de zoekbalk typt u: 'burgerlijke stand' (hier achter kunt u eventueel ook de gemeente of plaats typen). Een toegang met akten van de burgerlijke stand heeft als titel bijvoorbeeld: "Gemeentebestuur Bronckhorst - akten burgerlijke stand, 1811-1950".

Vervolgens staan in de inventaris de diverse plaatsen die onder deze gemeente vallen. Aan een donkergrijs icoontje voor de plaatsnaam kunt u zien dat er gedigitaliseerde stukken beschikbaar zijn. Per plaats is er verder een onderverdeling van geboorte-, huwelijks- en overlijdensakten. Deze zijn dan in chronologische volgorde te bekijken.

Het verschilt per gemeente hoe u kunt zoeken. Soms zijn meerdere jaartallen in één boek gebonden. U kunt dan op datum zoeken naar de gezochte persoon. Soms zijn er voor- of achterin het boek ook tabellen te vinden met een overzicht van de personen en in welk aktenummer ze te vinden zijn. Zo kunt u op jaartal en aktenummer zoeken.

5. Huwelijks Bijlagen

Om te kunnen trouwen moesten bruidegom en bruid enkele bewijsstukken inleveren bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, de zogenoemde huwelijksbijlagen. Deze bijlagen betreffen vooral afschriften van verschillende akten die verdere informatie over het bruidspaar geven.

Voor de oudste huwelijksbijlagen zijn belangrijk voor het onderzoek, omdat het vaak afschriften zijn van akten van voor de tijd van de burgerlijke stand. De volgende stukken kunnen worden aangetroffen:

- Afschrift van de doop- of geboorteakte. Trouwlustigen die voor de invoering van de burgerlijke stand (1811) waren geboren, leverden een afschrift van hun doopinschrijving in. Dat gold ook wanneer de bruidegom of bruid in het buitenland was geboren. In het geval dat het doopregister verloren was gegaan, werd door de vrederechter of de kantonrechter een akte van bekendheid van geboorte of notoriteit opgemaakt. Hierbij legde een aantal familieleden of bekenden bij de notaris of de vrederechter een beëdigde verklaring af omtrent de identiteit van de bruid of bruidegom en zo mogelijk over geboortedatum, geboorteplaats en ouders.
- Verklaring van toestemming. Bruidegom en bruid hadden tot de leeftijd van 30 jaar toestemming van de wederzijdse ouders nodig om te mogen trouwen. Als de ouders niet bij de plechtigheid aanwezig waren, werd een schriftelijke toestemming ingeleverd. Waren de ouders overleden, dan moesten afschriften van de overlijdensakten, soms zelfs ook van de grootouders worden overlegd.
- Militiebewijs. De bruidegom moest tot 1911 een bewijs inleveren dat hij aan zijn militaire verplichtingen had voldaan, hiervan was vrijgesteld of was uitgeloot. In de bijlagen tot 1861 is ook zijn signalement opgenomen.
- Bewijs van onvermogen. Dit werd verstrekt als bruidegom en bruid niet in staat waren de kosten verbonden aan de huwelijksluiting te betalen.

Vanaf 1933 zijn uitsluitend de bijlagen bij "akten van bijzondere aard" bewaard gebleven. Op de bijlagen is de openbaarheidsbeperking van toepassing zoals bij de akten: geboorten 100 jaar, huwelijken 75 jaar en overlijden 50 jaar.

De huwelijks bijlagen zijn op de website te vinden in aparte toegangen onder bijvoorbeeld de naam: "Bijlagen bij de Burgerlijke Stand gemeente Bronckhorst, 1811-1979". Ook hier zijn de stukken geordend per plaats en vervolgens op chronologische volgorde gezet. De akte die u nodig heeft, heeft hetzelfde aktenummer als de huwelijksakte van de Burgerlijke Stand.

Deze stukken zijn (nog) niet digitaal toegankelijk. U kunt de stukken op de studiezaal aanvragen.

6. Toegangen op de akten Burgerlijke Stand

Landelijk project WieWasWie:

Via de website www.wiewaswie.nl kan snel gezocht worden binnen de akten van de Burgerlijke Stand van veruit de meeste gemeenten in Nederland. Het grote voordeel van WieWasWie is dat er landelijk gezocht kan worden. De database is erg uitgebreid en kent daardoor meerdere zoekmogelijkheden.

Tienjaarlijkse tafels

Dit zijn eigentijdse indexen (klappers) op persoonsnaam voor elke gemeente afzonderlijk en telkens over een periode van tien jaar. Achter de naam staat de datum van de akte (niet te verwarren met de geboorte- of overlijdensdatum) en later ook steeds vaker het aktenummer. De tafels van de gemeenten die het Erfgoedcentrum beheert, zijn vaak handgeschreven en daardoor soms slecht leesbaar. Een nadeel is verder dat eerst de gemeente en het jaar bekend

moeten zijn om gericht te kunnen zoeken. De tienjaarlijkse tafels zijn op de studiezaal van het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers in te zien.

7. Valkuilen bij het onderzoek

- De registers worden periodiek (tien jaar) door het bureau Burgerlijke Stand overgebracht naar het archief, waarmee ze openbaar worden. Hoewel er afspraken zijn over de overdrachtstermijnen treedt er in de praktijk vaak vertraging op waardoor de beschikbaarstelling bij het Erfgoedcentrum niet altijd up-to-date is. Dat kan bijvoorbeeld te maken hebben met het feit dat de akten per vijf of tien jaar zijn ingebonden, zoals bij kleinere gemeenten vaak het geval is.
- WieWasWie is een database in ontwikkeling. Zo bevat de database m.b.t. de Achterhoek en Liemers nog niet alle openbare akten van geboorte-, huwelijks- en overlijdensakten. Bovendien loopt men met het invoeren van de gegevens nog altijd een aantal jaren achter op de openbaarheidstermijnen. Daarom is het van groot belang om (regelmatig) de actuele inhoudsopgave van WieWasWie te raadplegen.
- De datum van een geboorte- of overlijdensakte is logischerwijs vaak niet dezelfde als de datum van geboorte of overlijden. Raadplegen van alléén de tienjaarlijkse tafels is dus onvoldoende om de juiste geboorte- of overlijdensdatum te achterhalen.
- Ook kan een overlijden pas veel later zijn aangegeven. Slachtoffers van concentratiekampen in de Tweede Wereldoorlog zijn een voorbeeld hiervan. Zij zijn pas na de oorlog tot ongeveer 1950, bijgeschreven.

8. Internet

Kijk onder 'links' op www.ecal.nu voor verwijzingen naar websites met uiteenlopende onderwerpen. De website www.wiewaswie.nl is zeer nuttig voor genealogisch onderzoek. Ook de website www.zoekakten.nl kan van pas komen.